

PHẢN BIỆN XÃ HỘI VÀ MỘT SỐ GIẢI PHÁP PHỐI HỢP GIỮA MẶT TRẬN TỔ QUỐC VỚI CHÍNH QUYỀN THÀNH PHỐ ĐỂ THỰC HIỆN PHẢN BIỆN XÃ HỘI Ở HÀ NỘI

HOÀNG MAI HƯƠNG^(*)

I. Phản biện xã hội và đặc trưng của nó

Phản biện xã hội (PBXH) là một khái niệm mới. Trong các từ điển tiếng Việt chưa bao hàm khái niệm PBXH, chỉ có khái niệm phản biện. Phản biện được định nghĩa trong Từ điển tiếng Việt, là *việc xem xét, đánh giá chất lượng một công trình khoa học trước một Hội đồng chấm thi, nghiệm thu đề tài* (1, tr.764). Phản biện nói chung là một hoạt động, nhu cầu thiết thực trong cuộc sống hàng ngày vì nhờ nó mà con người có thể loại bỏ những yếu tố sai để tiệm cận tới sự hợp lý trong các quyết định, các hành vi của mình; đồng thời, là một trong những cách thức chủ yếu để các nhà nghiên cứu trong khoa học tiếp cận tới các chân lý khoa học (2). Đây cũng chính là phép phản biện trong nghiên cứu khoa học hay phản biện trong khoa học^(*).

Phản biện trong khoa học đòi hỏi phải qua một trình tự logic, theo từng

bước bắt đầu bằng những giả thuyết, qua các nghiên cứu và thậm chí là thử nghiệm thực tế để đi đến ủng hộ hoặc bác bỏ giả thuyết. Nhìn chung, phản biện trong khoa học là một quá trình tổng hợp không ngừng từ nhận xét, bình luận, thẩm định đến đánh giá dựa trên phương pháp khoa học. PBXH cũng là một hoạt động khoa học (2) và có những đặc tính chung của phản biện trong khoa học, nhưng có quy mô, phạm vi và tính chất cao hơn, có sự tham gia rộng rãi hơn.

Một đặc trưng nổi bật của mọi hoạt động phản biện chính là tính dân chủ. PBXH mang tính dân chủ rộng rãi nhất, nghĩa là có sự tham gia rộng rãi nhất-mọi người dân. Nói cách khác, PBXH mang tính xã hội (bằng sự tham gia) sâu sắc, có ý nghĩa chính trị, là biểu hiện đặc trưng nhất của đời sống dân chủ; nó là biểu hiện của thực hiện quyền lực chính trị, phát huy dân chủ về quyền làm chủ của nhân dân (2, 3). Với ý nghĩa chính trị và mang tính xã hội sâu sắc như vậy, đối tượng của PBXH phải là những vấn đề quốc kế dân sinh, có tính thể chế và có tầm ảnh hưởng sâu rộng tới toàn thể người dân

^(*) Nói phản biện trong nghiên cứu khoa học để phân biệt với cách nói phản biện khoa học. Phản biện khoa học được hiểu là phương pháp phản biện, chứ không phải là lĩnh vực phản biện. đương nhiên, phản biện nào cũng cần phải mang tính khoa học, nghĩa là phải logic, dựa trên chứng cứ, chứ không phải bằng lý lẽ cá nhân hay tư biện.

^(*) ThS., Viện Nghiên cứu Quyền Con người, Học viện Chính trị - Hành chính quốc gia Hồ Chí Minh.

sống trên đất nước Việt Nam. Đó chính là những vấn đề thuộc về đường lối, chủ trương, chính sách và pháp luật của Đảng và Nhà nước. Vấn đề ở cấp nào thì sẽ có PBXH phù hợp và tương thích ở cấp đó. Và, để thực hiện được hoạt động PBXH như vậy thì không một thiết chế nào khác trong xã hội, ngoài Mặt trận tổ quốc Việt Nam (MTTQVN) với tư cách là tổ chức tập hợp khối đại đoàn kết toàn dân tộc, có thể hoàn thành được.

Có thể nêu lên năm đặc trưng cơ bản của PBXH như sau:

- *Tính chính danh*: PBXH thu hút lực lượng tham gia đông đảo. Nó không chỉ huy động được các nhà khoa học, các nhà hoạt động thực tiễn mà còn kích lệ được nhân dân – lực lượng to lớn của xã hội, tham gia đóng góp ý kiến (3). Chính vì sự tham gia đông đảo như vậy nên PBXH được ghi nhận là tiếng nói của đa số. Điều đó cũng cho thấy rõ tính dân chủ cao trong phản biện. Do vậy, các chủ trương, chính sách, quyết định hay văn bản luật được xây dựng trên cơ sở ý kiến PBXH sẽ có tính chính danh và khả thi cao vì tiếng nói, ý chí và nguyện vọng của nhân dân đã được thể hiện trong các văn bản đó.

- *Tính đa dạng*: PBXH mang tính xã hội sâu sắc, thu hút sự tham gia của mọi thành phần khác nhau trong xã hội. Do vậy, PBXH sẽ phản ánh những quan điểm và lợi ích của các nhóm xã hội, các giới khác nhau và vì thế sẽ xuất hiện những quan điểm trái chiều, không đồng nhất.

- *Tính chuyên nghiệp*: PBXH là một hoạt động tranh luận có chất lượng và mang tính khoa học cao. Phản biện không phải chỉ đơn thuần là góp ý một chiều, mà phải có sự trao đổi hai chiều. Có nhận xét, góp ý, bình luận và phê

phán thì phải có sự lắng nghe, tiếp thu, phản hồi và giải trình. Trong quá trình tranh luận như vậy sẽ có *phản biện của phản biện*.

- *Tính chính trị*: Tính chính trị của PBXH thể hiện ở trách nhiệm của người dân tham gia quản lý nhà nước và xã hội thông qua đóng góp ý kiến xây dựng đường lối, chủ trương, chính sách và pháp luật của Đảng và Nhà nước. Đất nước và dân tộc là của chung, vì vậy mọi người có quyền và trách nhiệm tham gia xây dựng và hoạch định đường lối, chủ trương và chính sách phát triển đất nước, chấn hưng dân tộc. Chính nhân dân là những người tìm ra những giải pháp và hướng đi để từ đó Đảng ta tổng kết và thể chế hóa thành chính sách đổi mới.

- *Tính tổ chức cao*: Trong bất kỳ trường hợp nào, PBXH được coi là hiệu quả thì trước hết phải thể hiện ở sự đồng thuận xã hội, và để có được sự đồng thuận thì hoạt động đó phải có tính tổ chức. Tính tổ chức trong hoạt động PBXH chính là việc một cơ quan, tổ chức đại diện hợp pháp như MTTQ tập hợp ý kiến của người dân, của cử tri, chọn ra ý kiến chung nhất của đa số rồi bằng phương pháp phân tích khoa học tìm ra những điểm hợp lý nhất để góp ý vào chủ trương, chính sách, pháp luật hay những quyết định lớn của Đảng và Nhà nước liên quan đến sự phát triển của đất nước.

II. Hoạt động PBXH ở Hà Nội

Hoạt động PBXH ở Hà Nội diễn ra rất sôi động và phong phú về hình thức. Từ nhiều năm nay, người dân Hà Nội đã tích cực tham gia góp ý, thậm chí phê phán sự đúng và sai của những chủ trương, chính sách, chương trình và dự án trên địa bàn Thủ đô và của đất nước. Đó chính là hoạt động PBXH mà người dân Hà Nội thực hiện, mặc dù khái niệm

của nó vẫn còn mới và trù tượng đối với nhiều người. Tuy nhiên, vấn đề không phải ở khái niệm, mà là bản chất và hoạt động thực hiện nó. Thực tiễn cho thấy, hoạt động PBXH của người dân Hà Nội diễn ra dưới các hình thức sau:

- *Tiếp xúc cử tri;*
- *Tổ chức lấy ý kiến vào các văn bản pháp quy và các chủ trương lớn của Đảng, Nhà nước và thành phố;*
- *Đối thoại tại khu dân cư;*
- *Các kênh thông tin đại chúng; và*
- *Thông qua MTTQ thành phố Hà Nội và các đoàn thể nhân dân.*

Trong bối cảnh đất nước ngày càng phát triển, nhu cầu mở rộng không gian làm việc và sinh hoạt ngày càng tăng, quá trình đô thị hóa là không thể tránh khỏi. Liên quan đến nó là vấn đề giải phóng mặt bằng, xây dựng đường xá, nhà ở và các công trình phụ trợ như khu vui chơi, giải trí. Tất cả những vấn đề này đều được đặt trong mối quan hệ giữa quyết định hành chính của các cấp có thẩm quyền với quyền, lợi ích và nguyện vọng của người dân. Nói cách khác, khi mỗi quyết định hành chính được đưa ra thì phải cân nhắc xem nó có đảm bảo quyền, lợi ích và phù hợp với nguyện vọng của người dân hay không. Bởi vì, xét đến cùng, trong một nhà nước của dân, do dân và vì dân thì mọi quyết định phải đều vì lợi ích của dân. Muốn như vậy thì việc lắng nghe ý kiến dân, kể cả những ý kiến trái tai, là hết sức quan trọng. Tuy nhiên, không phải lúc nào ý kiến phản biện của người dân cũng được lắng nghe. Thực tiễn cho thấy quyết định nào hợp lòng dân thì được dân đồng tình ủng hộ và sẽ được triển khai thành công.

Có thể nói, trong mấy năm qua, MTTQ thành phố Hà Nội đã rất tích cực

tham gia góp ý xây dựng, kiến nghị về nhiều vấn đề lớn của Đảng và Nhà nước, các nghị quyết, kế hoạch, chính sách, chương trình và dự án có ý nghĩa quan trọng của Thành ủy, HĐND, Ủy ban Nhân dân thành phố (UBND). Chính vì vậy, MTTQ thành phố Hà Nội rất coi trọng việc tổ chức lấy ý kiến của người dân trên địa bàn thành phố đối với những vấn đề không chỉ đang diễn ra mà cả những vấn đề có tính chiến lược lâu dài vì sự phát triển của đất nước và của thành phố. MTTQ thành phố Hà Nội cũng là cầu nối trong việc tổ chức đối thoại và tiếp xúc giữa lãnh đạo HĐND, UBND và Đoàn Đại biểu Quốc hội thành phố Hà Nội với các tầng lớp nhân dân Thủ đô. Bên cạnh đó, MTTQ thành phố Hà Nội còn tổ chức các cuộc tiếp xúc giữa các ngành như nội vụ, y tế, điện lực trên địa bàn thành phố với người dân để các bên đối thoại và giải đáp những thắc mắc liên quan đến lĩnh vực hoạt động của các ngành. Chúng ta có thể nhận thấy những tín hiệu tích cực của hoạt động này qua một số trường hợp ví dụ cụ thể dưới đây.

Ví dụ, trường hợp dự án xây dựng tổ hợp khách sạn, trung tâm thương mại và căn hộ cao cấp 64 tầng trong công viên Tuổi trẻ Thủ đô. Mặc dù dự án đã được phê duyệt và chuẩn bị triển khai, nhưng khi nhận được ý kiến phản đối của người dân (bằng ý kiến phản biện, góp ý của các tầng lớp nhân dân và các nhà khoa học, chứ không phải bằng biểu tình) thì UBND thành phố Hà Nội đã cho tạm ngừng dự án để xem xét. Ngày 09/01/2009 UBND thành phố Hà Nội đã ra Quyết định số 89/2009 về việc điều chỉnh quy hoạch chi tiết công viên Tuổi trẻ theo hướng trở thành trung tâm thanh thiếu niên Hà Nội phục vụ nhu cầu vui chơi giải trí, văn hóa, giáo dục của tuổi trẻ thủ đô (5). Quyết định trên

của UBND thành phố Hà Nội ngay lập tức nhận được sự đồng tình cao của người dân. Sự việc trên cho thấy hai điều. *Một là* phẩm chất cũng như năng lực quản lý của lãnh đạo UBND thành phố Hà Nội thể hiện qua sự cầu thị, biết lắng nghe ý kiến phản biện của các tầng lớp nhân dân và dũng cảm sửa sai vì lợi ích của không chỉ một mà nhiều thế hệ người dân thủ đô. *Hai là* sức mạnh và giá trị của PBXH. Khi chỉ có một ý kiến không thuận thì có thể là xuất phát từ lợi ích cá nhân, song khi cả xã hội lên tiếng thì đó không còn là vấn đề cá nhân nữa.

Một ví dụ khác cũng liên quan tới việc xây dựng khách sạn trong công viên, đó là dự án khách sạn 4 sao Novotel Hanoi on the Park với phần lớn diện tích thuộc công viên Thống Nhất. Dự án được cấp phép xây dựng từ năm 1991 nhưng không triển khai được vì nhiều lý do, đặc biệt là do ý kiến phản biện của các kiến trúc sư, các nhà khoa học và sự phản ứng quyết liệt của cộng đồng dân cư ở Hà Nội, cả nước, người Việt ở nước ngoài, kể cả ý kiến của người nước ngoài (6). Ý kiến phản biện của các tầng lớp nhân dân đối với dự án trên là: Tiêu chuẩn bình quân cây xanh công cộng ở TP Hà Nội hiện nay quá thấp, dưới 1,2m²/người; không nên cắt đất công viên để xây dựng công trình kinh doanh khách sạn, mà chỉ nên tìm mọi cách mở rộng thêm các không gian xanh nhiều hơn để tạo thêm sự thông thoáng cho thành phố như một số nơi đã làm. Việc giải quyết xây dựng khách sạn trong công viên Thống Nhất là không phù hợp với qui hoạch chung của Thủ đô Hà Nội đã được Thủ tướng Chính phủ phê duyệt tại Quyết định số 108/1998/QĐ – TTg ngày 20/6/1998 và qui hoạch chi tiết công viên Thống Nhất (qui hoạch chi tiết được lập trước năm

2000 không còn thích hợp; qui hoạch chi tiết mới chưa có. Năm 2007 Sở Qui hoạch kiến trúc Hà Nội có lập lại nhiệm vụ điều chỉnh Qui hoạch chi tiết công viên Thống Nhất nhưng chưa được thành phố phê duyệt). Nội dung, trình tự, thủ tục giải quyết dự án đầu tư xây dựng khách sạn Novotel Hanoi on the Park chưa phù hợp với các luật của nhà nước đã ban hành như: Luật Đất đai; Luật Xây dựng; Luật Đầu tư... Cuối cùng, trước khi xét duyệt một dự án đầu tư, chủ đầu tư và cơ quan quản lý qui hoạch xây dựng thành phố không lấy ý kiến thỏa thuận của cộng đồng như đã qui định tại Luật Xây dựng, Pháp lệnh thực hiện dân chủ ở xã, phường, thị trấn cũng như việc tham vấn ý kiến của Hội đồng Qui hoạch kiến trúc thành phố (6). Và, trước những ý kiến phản biện gay gắt trên của xã hội, Thủ tướng Chính phủ đã yêu cầu dừng việc xây dựng khách sạn và giao các cơ quan liên quan lựa chọn địa điểm khác để giới thiệu nhà đầu tư (7). Đây là một quyết định hợp lòng dân. Việc UBND thành phố Hà Nội nghiêm túc thực hiện ý kiến chỉ đạo của Thủ tướng cho dừng xây dựng khách sạn cũng đã nhận được phản ứng tích cực của mọi tầng lớp nhân dân Hà Nội, và một lần nữa cho thấy ý nghĩa và giá trị của PBXH.

Còn rất nhiều những ví dụ khác nữa về hoạt động PBXH ở Hà Nội đối với những chương trình, dự án, chủ trương lớn liên quan đến sự phát triển chung của thành phố, như công trình ‘Hà Nội Vàng’ bên Hồ Gươm, Trung tâm Thương mại 19/12, tòa nhà EVN bên Hồ Gươm, v.v... trong thời gian qua. Những bài học từ kết quả các hoạt động PBXH khẳng định lại một điều rằng phản biện không đồng nghĩa với bài xích, tẩy chay hay xa hơn là biểu tình, bởi vì nếu phản biện như vậy thì chỉ dẫn đến xung đột và đối

kháng. Còn PBXH khoa học sẽ góp phần vào sự phát triển chung, dẫn đến những quyết định chính trị, những chủ trương lớn, các chính sách được lòng dân.

III. Giải pháp để MTTQ thành phố Hà Nội phối hợp với chính quyền thành phố thực hiện vai trò PBXH của mình

MTTQ thành phố Hà Nội là một bộ phận cấu thành của hệ thống MTTQVN. Do vậy, từ quy định của Luật Mặt trận Tổ quốc Việt Nam, có thể suy ra rằng MTTQ thành phố Hà Nội là một bộ phận của hệ thống chính trị của thành phố Hà Nội, đặt dưới sự lãnh đạo của Thành ủy, là cơ sở chính trị của chính quyền nhân dân, nơi thể hiện ý chí nguyện vọng, tập hợp khối đại đoàn kết toàn dân, phát huy quyền làm chủ của dân của Thủ đô, nơi hiệp thương phối hợp và thống nhất hành động của các thành viên, thực hiện thắng lợi sự nghiệp CNH, HĐH trên địa bàn Thủ đô, góp phần cùng nhân dân cả nước xây dựng đất nước vì mục tiêu dân giàu, nước mạnh, xã hội công bằng, văn minh. Có thể thấy, xét về mọi khía cạnh, MTTQ thành phố Hà Nội là tổ chức duy nhất có thể thực hiện được chức năng PBXH trên địa bàn thành phố, phù hợp với những đặc điểm của PBXH, đồng thời đảm bảo được tính đồng thuận xã hội cao.

Vậy, MTTQ thành phố Hà Nội sẽ thực hiện hoạt động PBXH đối với những vấn đề gì và phối hợp thế nào với chính quyền thành phố để thực hiện chức năng đó?

MTTQ thành phố Hà Nội có hệ thống các cấp mặt trận xuống đến tận cơ sở. Như vậy, trong sự thống nhất của toàn hệ thống MTTQVN thì tổ chức mặt trận ở các cấp đều có cả hai chức năng giám sát và PBXH theo tinh thần Nghị quyết Đại hội lần thứ X của Đảng

(2006). Và, sẽ phù hợp hơn, xét về mặt tổ chức, khi mặt trận ở cấp nào thì sẽ thực hiện hoạt động PBXH ở cấp đó. Theo đó, hoạt động PBXH của MTTQ thành phố Hà Nội tập trung vào chủ trương, chính sách, văn bản pháp quy, các quyết định, các chương trình và dự án của thành phố. Điều này cũng hoàn toàn phù hợp với dự thảo sửa đổi Điều lệ của MTTQVN đang được đưa ra lấy ý kiến đóng góp hiện nay (8, 9).

Hoạt động PBXH của MTTQ thành phố Hà Nội đối với những vấn đề trên diễn ra ở hai giai đoạn: *dự thảo (xây dựng)* một chính sách, văn bản pháp quy, chương trình hay dự án... và *triển khai thực hiện*. Trong cả hai giai đoạn, sự phối hợp trên tinh thần hợp tác giữa MTTQ với các cơ quan chính quyền của thành phố là hết sức quan trọng. Sự phối hợp này phải được đặt trong bối cảnh nhận thức về trách nhiệm và nghĩa vụ của cả hai bên. Đối với chính quyền thành phố, việc lắng nghe ý kiến phản biện của MTTQ thành phố đồng nghĩa với việc lắng nghe ý kiến, tâm tư và nguyện vọng của nhân dân và cử tri Hà Nội để làm sao mỗi chủ trương, chính sách và quy định của thành phố đều thể hiện sự kết hợp ý chí của chính quyền và lòng dân. Với MTTQ thành phố, với tư cách là cơ sở chính quyền nhân dân, hoạt động PBXH phải được xem là nghĩa vụ được thực hiện trên tinh thần chủ động để đảm bảo được quyền và lợi ích của nhân dân. Thực tế thời gian qua cho thấy nhiều ý kiến của MTTQ thành phố đã giúp cho việc xây dựng các văn bản pháp luật, chủ trương, chính sách của thành phố sát với thực tiễn, đáp ứng được nguyện vọng chính đáng của nhân dân (10).

Để phát huy vai trò PBXH của MTTQ thành phố trong cả hai giai đoạn

trên, cần có cơ chế phối hợp cụ thể giữa MTTQ với chính quyền thành phố. Lâu nay, MTTQ cùng với HĐND, UBND và Đoàn Đại biểu Quốc hội của thành phố hàng năm đều xây dựng chương trình phối hợp công tác. Trong Báo cáo thực hiện chương trình phối hợp công tác năm 2008 giữa MTTQ, HĐND, UBND và Đoàn Đại biểu Quốc hội thành phố Hà Nội nêu lên một số kết quả như sau:

- Tổ chức thành công 6 kỳ họp HĐND Thành phố. Nội dung từng kỳ họp được xem xét, chọn lựa, cân nhắc kỹ và có sự thống nhất cao. Công tác chuẩn bị, thẩm tra các báo cáo, tờ trình, dự thảo nghị quyết trình kỳ họp HĐND được phối hợp chặt chẽ, đúng luật định; chất lượng các nghị quyết của HĐND ban hành đã thể hiện đúng và trúng những vấn đề trọng tâm, cấp thiết, đáp ứng yêu cầu thực tiễn của Thành phố.

- Phối hợp tổ chức có hiệu quả hoạt động giám sát trên các lĩnh vực: chấp hành pháp luật, thực hiện nhiệm vụ phát triển kinh tế - xã hội, giải quyết đơn thư khiếu nại, tố cáo, các vấn đề dân sinh bức xúc, vấn đề cử tri kiến nghị nhiều lần; tiến độ triển khai các đề án, xây dựng các công trình kỷ niệm 1.000 năm Thăng Long - Hà Nội; tình hình thực hiện các cơ chế, chính sách trên địa bàn Thành phố Hà Nội. Tăng cường đôn đốc thực hiện kết luận giám sát, giải quyết đơn thư khiếu nại, tố cáo của công dân; chú trọng giải quyết những kiến nghị, khiếu tố tồn đọng, không để phát sinh trở thành điểm nóng, bức xúc trong nhân dân.

- Tiếp tục đổi mới tổ chức tiếp xúc cử tri của đại biểu Quốc hội và đại biểu HĐND Thành phố theo quy định. Tăng cường đối thoại, tiếp xúc giữa lãnh đạo HĐND, UBND, Ủy ban MTTQ và Đoàn Đại biểu Quốc hội Hà Nội với các tầng

lớp nhân dân Thủ đô. Tổ chức tốt các cuộc tiếp xúc với cử tri ngành nội vụ, y tế, điện lực; các cuộc tiếp xúc cử tri theo chuyên đề về: những giải pháp chủ yếu và một số cơ chế, chính sách nhằm phát triển kinh tế - xã hội Thủ đô khi Việt Nam là thành viên Tổ chức Thương mại thế giới (WTO); về hỗ trợ kinh phí hoạt động cho Ủy ban MTTQ, Ban Thanh tra nhân dân và các tổ chức, đoàn thể tại xã, phường, thị trấn; hỗ trợ ổn định đời sống, học tập, đào tạo nghề và việc làm cho các hộ dân vùng chuyển đổi mục đích sử dụng đất nông nghiệp.

- Phát huy dân chủ, tích cực tham gia xây dựng Đảng, xây dựng chính quyền các cấp trong sạch, vững mạnh; xây dựng các dự thảo luật, cơ chế, chính sách của Nhà nước và Thành phố. Thực hiện có hiệu quả quy chế “Mặt trận Tổ quốc Việt Nam giám sát cán bộ, công chức, đảng viên ở khu dân cư”, quy chế giám sát đầu tư cộng đồng. Tổ chức đợt sinh hoạt chính trị tuyên truyền về Đại hội MTTQ, đánh giá kết quả thực hiện Luật Mặt trận tổ quốc Việt Nam giai đoạn 1999-2008. Tổ chức thành công Đại hội MTTQ các cấp, tiến tới Đại hội đại biểu MTTQ Thành phố lần thứ XV, Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ VII MTTQVN. Tổ chức lấy phiếu tín nhiệm đối với các chức danh chủ chốt do HĐND cấp phường, xã bầu. Qua đó góp phần nâng cao nhận thức về xây dựng khối Đại đoàn kết toàn dân, vai trò vị trí của MTTQVN.

Bên cạnh đó, Báo cáo cũng chỉ ra một số vấn đề cần quan tâm như: sớm xây dựng cơ chế phối hợp nâng cao chất lượng, hiệu quả tiếp công dân và giải quyết đơn thư, khiếu nại, tố cáo; tăng cường hơn nữa công tác phối hợp trong tổ chức tiếp xúc cử tri của đại biểu Quốc hội, đại biểu HĐND Thành phố; nâng

cao chất lượng trả lời kiến nghị của cử tri, trả lời chất vấn của đại biểu HĐND Thành phố (thể hiện rõ quan điểm, trách nhiệm, biện pháp, lộ trình giải quyết); *cần thống nhất kế hoạch để phát huy vai trò phản biện của MTTQ và nhân dân*; thực hiện nghiêm túc việc định kỳ 6 tháng một lần các Văn phòng kiểm điểm tình hình thực hiện chương trình phối hợp công tác đã ký kết giữa Thường trực HĐND, UBND, Ủy ban MTTQ và Đoàn Đại biểu Quốc hội Thành phố Hà Nội.

Có thể thấy rằng, tuy sự phối hợp của MTTQ với chính quyền thành phố đã đạt được những kết quả tích cực trong việc phát huy dân chủ, thu hút sự tham gia của người dân, song trên thực tế vai trò PBXH của MTTQ trong cơ chế phối hợp này còn khá mờ nhạt và chưa có kế hoạch cụ thể và rõ ràng như MTTQ sẽ thực hiện vai trò PBXH ở khâu nào, như thế nào và kết quả phản biện đó sẽ được tiếp thu và xử lý thế nào. Mặc dù vậy, có thể hiểu được rằng sở dĩ vai trò PBXH của MTTQ thành phố còn hạn chế vì một vài lý do, trong đó phải kể đến việc chưa quen và chưa hiểu rõ khái niệm PBXH của cán bộ MTTQ, chính vì thế không chỉ trong Báo cáo tổng kết thực hiện chương trình phối hợp công tác năm 2008 giữa MTTQ với HĐND, UBND và Đoàn Đại biểu Quốc hội thành phố mà cả trong Báo cáo tóm tắt hoạt động của MTTQ thành phố nhiệm kỳ 2004-2009 tại Đại hội MTTQ thành phố nhiệm kỳ 2009-2014 không đề cập một lần nào cụm từ PBXH, và chỉ được nêu trong hoạt động của giai đoạn và nhiệm kỳ tiếp theo (10). Từ thực tiễn hoạt động thời gian qua, nhiệm vụ đặt ra trong thời gian tới, đặc biệt khi các cấp MTTQ đang triển khai tổ chức đại hội cơ sở tiến tới Đại hội

Toàn quốc lần thứ VII của MTTQVN, để phát huy được vai trò PBXH của MTTQ thành phố, chúng tôi xin nêu một vài đề xuất như sau:

- *Thứ nhất*, vì PBXH còn là khái niệm mới, sự hiểu biết về bản chất cũng như ý nghĩa của PBXH trong cán bộ MTTQ, nhân dân, thậm chí trong cán bộ của các cơ quan dân-chính-đảng còn hạn chế và lệch lạc, nên cần tăng cường tuyên truyền, giáo dục, nâng cao nhận thức của cả hệ thống chính trị và của nhân dân trên địa bàn thủ đô về nội hàm, ý nghĩa, và giá trị của PBXH trong việc phát huy dân chủ, đặc biệt là dân chủ ở cơ sở ở một đất nước do một và duy nhất một Đảng cầm quyền.

Thứ hai, cần nâng cao năng lực cán bộ MTTQ thành phố, vững về chuyên môn, giỏi trong tư duy khoa học, sát dân và thường xuyên đi sâu tìm hiểu dân nhằm nắm bắt được ý kiến, tâm tư và nguyện vọng của nhân dân, và bằng nhân quan khoa học, phân tích, xử lý những ý kiến đó của dân để phản ánh với Thành ủy, HĐND, UBND thành phố những vấn đề mà nhân dân và cử tri Hà Nội quan tâm tới sự phát triển của Thủ đô nói riêng và của cả nước nói chung.

Thứ ba, PBXH là một hoạt động độc lập, khác với thẩm tra hay thẩm định. MTTQ là cơ sở chính quyền nhân dân, nhưng lại đặt dưới sự lãnh đạo của Đảng. Trong khi đó, hầu hết các ý kiến đều mong muốn MTTQ thực hiện vai trò PBXH "đối với dự thảo, chủ trương, nghị quyết của Đảng; chính sách, pháp luật của Nhà nước về những vấn đề quan trọng của đất nước" (Dự thảo Điều lệ sửa đổi của MTTQVN). Vì vậy, để thực hiện được vai trò này, cần có cơ chế đảm bảo tính độc lập trong hoạt động PBXH của MTTQ. Chẳng hạn, MTTQ cần được cấp ngân sách riêng; có quyền chủ động

đề xuất tham gia phản biện đối với các cơ quan Đảng và chính quyền.

Thứ tư, cần có văn bản quy phạm pháp luật riêng về PBXH và vai trò PBXH của MTTQ các cấp, và nếu cần thiết ban hành Luật về PBXH. Tuy nhiên, khi ban hành những văn bản quy phạm pháp luật này hay Luật cũng cần tính tới việc ban hành mới hay sửa đổi những quy định hiện hành liên quan đến việc tiếp cận thông tin, trưng cầu dân ý, dân chủ ở cơ sở... để đảm bảo tính đồng nhất, nếu không văn bản ban hành nhưng lại không thực hiện được. Trên cơ sở quan hệ phối hợp công tác hiện nay giữa MTTQ với các cơ quan Đảng, Quốc hội, Chính phủ, HĐND và UBND, cần xây dựng quy chế phối hợp phát huy vai trò PBXH của MTTQ ở từng cấp tương ứng. Với Hà Nội, Thành ủy cần sớm chỉ đạo MTTQ, HĐND và UBND phối hợp xây dựng quy chế phát huy vai trò này của MTTQ thành phố.

Thứ năm, để tránh tình trạng ý kiến phản biện ‘để đầy cát ngăn kéo’ hoặc ‘không được người có trách nhiệm lắng nghe’ (7), văn bản pháp quy về phát huy vai trò PBXH của MTTQ cần phải quy định rõ trách nhiệm tiếp thu, lắng nghe, giải trình hay phản hồi đối với ý kiến PBXH của MTTQ và nhân dân; đồng thời, cũng quy định rõ trách nhiệm giải trình của MTTQ trước nhân dân về kết quả PBXH của mình thay mặt cho nhân dân trước các cơ quan Đảng và chính quyền. Ở Hà Nội, trong báo cáo kết quả, kiểm điểm công tác của các cơ quan và tổ chức, từ cơ quan cao nhất là Thành ủy đến MTTQ, đều phải nêu rõ hoạt động và kết quả hoặc cần thiết có báo riêng về PBXH liên quan đến từng cấp và từng tổ chức.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Viện Ngôn ngữ học. Từ điển Tiếng Việt. H.: Trung tâm Từ điển học và Đà Nẵng: 2003.
- Nguyễn Trần Bạt. Phản biện xã hội. <http://www.chungta.net>, ngày 27/02/2007
- Nguyễn Chí Mỹ. Phản biện xã hội và các hình thức, giải pháp thực hiện ở Hà Nội. *Tạp chí Tuyên giáo*, số 4/2009, tr. 46-49.
- Từ Nguyên. Lo cho công viên Hà Nội. <http://www.vneconomy.vn/200903191112291POC17/lo-cho-cong-vien-ha-noi.htm>, ngày 20/3/2009.
- Từ Nguyên. Hà Nội hủy xây dựng khách sạn 64 tầng tại Công viên Tuổi trẻ. <http://www.vneconomy.vn/20090305022944264POC17/ha-noi-huy-xay-khach-san-64-tang-tai-cong-vien-tuoi-tre.htm>, ngày 05/3/2009.
- Kim Tân. Đề nghị Chủ tịch Hà Nội xem xét ý kiến cộng đồng. <http://dantri.com.vn/c25/s20-310035/de-nghi-chu-tich-ha-noi-xem-xet-y-kien-cong-dong.htm>, ngày 23/02/2009.
- Kim Tân. Dừng xây dựng khách sạn tại công viên Thống nhất. <http://dantri.com.vn/.../dung-xay-dung-khach-san-tai-cong-vien-thong-nhat.htm>, ngày 14/4/2009.
- Cao Nhật. Phản biện phải được phản hồi. <http://www.vietnamnet.vn/chinhtri/2009/08/863393/>, ngày 14/8/2008
- Lê Nhung. Nghe phản biện không phải là ‘để đầy cát ngăn kéo’. <http://www.vietnamnet.vn/chinhtri/2009/06/854850/>, ngày 25/6/2009
- http://mttqhanoi.org.vn/index.php?option=com_content&task=view&id=485&Itemid=317.